

ANLAMIN YAPI TAŞLARI ÖZET

Cumhuriyet Dönemi'nde Hikâye (1923-1940)

- Millî Edebiyat sanatçılarının da eser vermeye devam ettiği Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında daha çok, gözlemci gerçekçiliğe dayalı hikâyeler yazılmıştır. Bu dönemde bazı sanatçılar hikâyelerinde toplumsal konuları, Cumhuriyet devrimlerini, yeni kurum ve değerleri ele alırken bazıları da bireyin iç dünyasını esas alan hikâyeler yazmıştır.
- Bu yıllarda: Reşat Nuri Güntekin'in *Leyla ile Mecnun*; Fahri Cellalettin Gökbulga'nın *Telak-ı Selase*; Sadri Ertem'in *Bacayı İndir Bacayı Kaldır*; Memduh Şevket Esenal'ın *Otlakçı, Pazarlık*; Sabahattin Ali'nin *Ses, Kamyon*; Sait Faik Abasıyanık'ın *Son Kuşlar, Lüzumsuz Adam* adlı eserleri tanınmış hikâye örneklerindedir.

Cumhuriyet Dönemi'nde Hikâye (1940-1960)

- Cumhuriyet Dönemi'nin 1940-1960 yılları arasında bireyin iç dünyasını esas alan, toplumcu gerçekçi, modernist, millî ve dinî duyarlılıkları yansıtan hikâyeler yazılmıştır.

Bu dönemin belli başlı hikâyecileri ve eserleri:

- Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Abdullah Efendi'nin Rüyaları, Yaz Yağmuru*; Orhan Kemal'in *Ekmek Kavgası, Çamaşıcının Kızı*; Halikarnas Balıkcısı'nın (Cevat Şakir Kabaağaçlı) *Merhaba Akdeniz*; Samim Kocagöz'ün *Telli Kavak, Koca Öküzün Ölümü*; Kemal Tahir'in *Göl İnsanları*; Yaşar Kemal'in *Sarı Sıcak*; Haldun Taner'in *Yaşasın Demokrasi*; Ziya Osman Saba'nın *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*; Sabahattin Kudret Aksal'ın *Gazoz Ağacı*; Tarık Buğra'nın *Oğlumuz*; Nezihe Meriç'in *Bozbulanık*

Gezi Yazısı

Gezi Yazısının Özellikleri:

- Gezi yazılarında okuyucuda merak uyandırmak, okuyucunun ilgilisi çekecek olayları, durumları anlatmak çok önemlidir.
- Gezi yazılarında betimleyici, öyküleyici ve açıklayıcı anlatım biçimlerinden yararlanır.
- Örnekleme, karşılaştırma ve sayısal veriler kullanma da gezi yazılarında kullanılır.
- Gezilen yerin tarihî, coğrafi, mimari özellikleri vurgulanmaktadır.
- Gezi yazısında anlatılanlar gerçektir, hayal ürünlerine yer verilmez.

- Gezi yazıları öznel, gözlem bu yazı türünde önemlidir.
- Genellikle kronolojik bir sıra izlenir.

Türk edebiyatında yazılan önemli gezi yazıları şunlardır:

- Miratü'l-Memalik* – Seydi Ali Reis (İlk gezi kitabımız), *Seyahatname* – Evliya Çelebi; *Avrupa'da Bir Cevelan* – Ahmet Mithat Efendi (Batı tekniğine uygun ilk gezi örneği); *Hac Yolunda – Avrupa Mektupları* – Cenap Şahabettin, *Frankfurt Seyahatnamesi* – Ahmet Haşim, *Anadolu Notları* – Reşat Nuri Güntekin, *Mavi Anadolu* – Azra Erhat

Biçim Bilgisi

Sözcükte Yapı

Basit Sözcükler

köpek → Basit sözcük
Kök

köpek – ler – in → Basit sözcük
Kök ÇE ÇE

Türemiş Sözcükler

kitap – lık – lar
Kök YE ÇE

kara – r – tı → Türemiş sözcük
Kök YE YE

Birleşik Sözcükler

Ata + Türk → Atatürk
sivri + sinek → sivrisinek

Kır + şehir → Kırşehir
kahve + rengi → kahverengi

Şiir Bilgisi

Ölçü

Hece Ölçüsü	
<ul style="list-style-type: none"> Dizelerdeki hecelerin eşitliğine dayanır, ulusal ölçümüzdür. 7'li, 8'li, 11'li kalıpları vardır. 	
Ni-ce sul-tan-la-rı taht-tan in-dir-di 11 Ni-ce-si-nin gül ben-zi-ni sol-dur-du 11 Ni-ce-le-rin gel-mez yo-la gön-der-di 11 Bir ay-rı-lık, bir yok-sul-luk, bir ö-lüm 11 (Karacaoğlan)	
Aruz Ölçüsü	
<ul style="list-style-type: none"> Hecelerin açık-kapalı oluşlarına dayanır, Arap-Fars edebiyatlarından alınmıştır. 	
Bahârı neyleriz ol gülizâr-ı gonce-femin Gülüp açılması bin nev-bahâra değmez mi (Nefi)	
Serbest Ölçü	
<ul style="list-style-type: none"> Dizelerdeki hecelerin eşitsizliğine dayanır. Cumhuriyet Dönemi'nde ortaya çıkmıştır. 	
Sabahlara kadar oturup konuşalım Kimseler duymasın Mavi bir gökyüzümüz olsun kanatlarımız Dokunarak uçalım (Cahit Külebi)	

Uyak ve Redif

Yarım Uyak/Düz Uyak	Tam Uyak/Çapraz Uyak
<ul style="list-style-type: none"> Tek ses benzerliği "aaab", "aabb", "aaaa" 	<ul style="list-style-type: none"> İki ses benzerliği "abab"
Ben çektiğim kimler çeker Gözlerim kanlı yaş döker Bulanık bulanık akar Dağlarım seliyim şimdi	Hayran olarak bakarsınız da Hülyanızı fetheder bu hali Beş yüz sene sonra karşınızda İstanbul fethinin hayali
Zengin Uyak/Sarma Uyak	Cinaslı Uyak/Mâni Tipi
<ul style="list-style-type: none"> İkiden fazla ses benzerliği "abba" 	<ul style="list-style-type: none"> Sesteş sözcüklerle yapılan uyak "aaba"
Gök dibinde havuzun Sularda ellerimiz Bütün emellerimiz Anlaştı uzun uzun	Sinemi Bürümüş ter sinemi Felek çarkın kırılсын Her işin tersine mi
Redif/Örüşük Uyak	
<ul style="list-style-type: none"> Yazımı, işlev aynı ek; yazımı, anlamı aynı sözcük "aba-bcb-cdc-e" 	

Nazım Biçimleri

I. Halk Edebiyatı Nazım Biçimleri	II. Divan Edebiyatı Nazım Biçimleri		III. Batı Şiirinden Alınan Nazım Biçimleri
1. Anonim Halk Edebiyatı Nazım Biçimleri a) Mâni b) Türkü 2. Âşık Tarzı Halk Edebiyatı Nazım Biçimleri a) Koşma b) Destan c) Varsağı d) Sema	1. Beyitlerde Kurulanlar a) Gazel b) Kaside c) Mesnevi d) Müstezat	2. Bentlerde Kurulanlar a) Tuyuğ b) Rubai c) Murabba d) Şarkı e) Terkibibend f) Terciiibend	1. Sone 2. Triyole 3. Balad 4. Terzarima

Nazım Türleri

I. İslamiyet'ten Önceki Türk Edebiyatı Nazım Türleri	II. İslamiyet'ten Sonraki Türk Edebiyatı Nazım Türleri		
1. Koşuk 2. Sagu 3. Destan	1. Divan Edebiyatı Nazım Türleri a) Tevhit b) Münacat c) Naat d) Methiye e) Fahriye f) Hicviye g) Mersiye	2. Âşık Edebiyatı Nazım Türleri a) Güzelleme b) Kocaklama c) Taşlama d) Ağıt	3. Tasavvuf Edebiyatı Nazım Türleri a) İlahi b) Nutuk c) Devriye d) Nefes e) Deme f) Şatiye

Şiir Türleri

Epik Şiir: Konusu savaş, yiğitlik, kahramanlık ve vatan sevgisi olan, şiirlere epik şiir adı verilmektedir.

Satirik Şiir: Toplumun veya kişilerin beğenilmeyen yönlerini açık ya da kapalı bir şekilde eşleştiren, onları gülünç yönleriyle ele alan şiirlere satirik şiir denir.

Lirik Şiir: Şairin ruhunda uyanan ve kabaran heyecanları içli bir dille anlatan duyguyu yüklü şiirlere verilen isimdir.

Didaktik Şiir: Belli bir konuda düşüncüyü vurgulamak yoluyla bilgiler veren, öğretici nitelikli şiirlere didaktik şiir denir.

Pastoral Şiir: Doğanın sahip olduğu güzelliklerin, kır ve doğa sevgisini, köy ve çoban hayatını anlatan şiirlere pastoral şiir denir.

Yazılı Sınav - 1

1, 2, 3 ve 4. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Bir gün çiğ süt emmiş birisi çeşmenin tunç musluğunu çalıp satmış. "Kim bu namert?" diye mahalle halkı çok aramış, bula-mamış. İşin kötüsü, mertlik elden çıkıp namerdin sayısı artıvermiş. Çeşmeye musluk dayanmıyormuş. Çalan çalana. Derken işi kökten çözmeyi seven birileri, lüleye bir tahta kazık çakıp çeşmeyi battal hâle sokmuşlar. Suyun sesi kesilmiş; börtü bö-ceğin, garibin, yolcunun boynu bükülmüş. Cevat işte tam bu sırada devreye giriyor. Aslında çulsuzun teki, altı üstü bir berber kalfası. "Ben takarım musluğunu, yeter ki suya dizgin vurma-yın, mahallemizin üzerinden dua eksik kalmasın." diye dikilmiş. Çok bilmiş, mal biriktirmiş, eli tutan, dişi kesenler "Yahu Cevat yapma etme, bu iş böyle gitmez, bu çeşmeyi unut artık!" de-mişlerse de Cevat umursamamış. Musluğu çalıyorlar, kırıyorlar, Cevat yeniliyor. Bir musluk, beş musluk, on beş musluk... Ce-vat geri adım atmıyor. "Ne yani" diyor, "Namertlik aldı yürüdü diye, mertlikten mi vazgeçeceğiz?" Mahalle halkı "Aşk olsun Cevat'a!" diyor ama bir yandan da kıs kıs gülüyor. Akla ziyan bir iş ki sormayın... Cevat gecenin bir vaktinde yahut sabahın seherinde minik çeşmeye varıyor, sağını solunu silip süpürüyor, yalağında biriken su ile mescidin bahçesindeki ağaçları suluyor. Güller, bülbüller, duvar dibindeki kirpi ailesi, gökte mehtap, yer-de yaprak o sessizlikte şarıldayan suyun sesine dem tutarak yine dua ediyorlar. Kırıyorlar musluğu, alıp gidiyorlar... Cevat yenisini takıyor. Hiç tınmıyor.

Mustafa Kutlu, *Hüzün ve Tesadüf*

1. Cevat, mahallenin çeşmesi için neden bu kadar çaba sarf ediyor? Onun bu kararlılığı ve inatçılığı neyi simgeliyor?

Cevat, mahallenin çeşmesi için çaba sarf ediyor çünkü suyun kesil-mesinin yol açtığı zorlukları görüyor ve mahalle sakinlerinin ihtiyaç-larını önemsiyor. Onun kararlılığı ve inatçılığı, dürüstlük, fedakârlık ve toplumsal fayda gibi değerleri simgeliyor. Cevat, toplumun iyiliği için kendi rahatından ve zamanından fedakârlık yapıyor.

2. Cevat'ın kişiliğini nasıl tanımlarsınız? Onun bu hikâyedeki rolü ve önemi nedir?

Cevat, dürüst, fedakâr, kararlı ve inatçı bir kişiliğe sahip. Onun hika-yedeki rolü, mertliğin ve toplumsal sorumluluğun simgesi olarak ön plana çıkıyor. Cevat, zorluklara rağmen doğru bildiği yolda ilerlemeyi temsil ediyor.

3. Hikâyede "namertlik" ve "mertlik" kavramları nasıl işlenmiş? Bu kavramlar üzerinden hikâyenin ana temasını açıklayabilir misiniz?

Hikâyede "namertlik" ve "mertlik" kavramları, dürüstlük ve sahtekarlık arasındaki zıtlığı ifade ediyor. Cevat'ın mertliği, toplumun genelindeki namertliğe karşı bir duruş sergiliyor. Bu kavramlar üzerinden hikâye-nin ana teması, dürüstlük ve fedakârlık gibi erdemlerin önemidir.

4. Bu metnin anlatımında hangi anlatım biçimlerinden yararlanılmıştır, açıklayınız.

Bir olay; yer, zaman ve kişi unsurlarıyla anlatıldığı için öykümeden yararlanılmıştır. Varlıklar, niteleyici özellikleriyle anlatıldığından be-timlemeden yararlanır.

5, 6, 7. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Balçık

Balçık, Varna'ya kara yolundan 40 kilometre mesafede şirin, temiz yüzlü bir sahil kasabasıydı. Yıllarca önce Rumen aristokrasisinin, Bükreş'ten her hafta sonu dinlenmek için gittiği Balçık'ta hâlâ pek çok Türk yaşıyordu... Trakya Türkleri tarafından kurulan ve ilk adı "Diyonosopl" olan kasabaya Balçık adını Osmanlılar vermiş ve orada okullar, camiler, hamamlar yaptırmışlardı. Evliya Çelebi'nin ziyareti sırasında kasabada 500 ev, 5 mahalle ve 150 dükkân ile 5-6 kadar cami vardı. Sokullu Mehmet Paşa'nın karısı Esmehan Sultan da oraya bir hamam yaptırmıştı. Şimdi olduğu gibi, o zaman da Balçık'ın balı pek meşhurdu... Denize bakan tepelerinde beyaz kayalıkların bulunmasından dolayı "Beyaz Kasaba" denilen Karadeniz'in bu nispeten sakin köşesinde bir hayli Rum da vardı. Afrika'da Kongo Nehri kenarı veya Fildişi Sahilindeki kasabaları andırıyordu Balçık... Bahçeler içinde bembeyaz badanalı Müslüman evleri, iki ufak cami, temiz bir otel ve sıcaktan, sokaklarda dolaşan insanlar...

Yılmaz Çetiner, *Şu Bizim Rumeli*

5. Balçık'ta yaşayan biri olsaydınız, kasabanın hangi özelliği sizin için en çekici olurdu ve neden?

Balçık'ın temiz yüzlü, huzurlu ve doğal güzelliklerle dolu atmosferi benim için en çekici özellik olurdu. Denize bakan beyaz kayalıklar ve sakin yaşam tarzı, günlük hayatın stresinden uzaklaşmak için ideal bir ortam sunar.

6. Balçık'ın tarihî ve kültürel mirasıyla ilgili bir belgesel çekmek isteseydiniz, hangi konuları vurgulardınız?

Belgeselde, Osmanlı Dönemi'nden kalma yapıların tarihi, Rumen aris-tokrasisinin Balçık'a ilgisi, kasabanın ünlü balı ve doğal güzellikleri, beyaz kayalıklar ve kasabanın sakin atmosferi vurgulanırdı.

7. Bu türün beş (5) özelliğini yazınız.

- Gezi yazılarında okuyucuda merak uyandırmak, okuyucunun ilgisi çekecek olayları, durumları anlatmak çok önemlidir.
- Gezi yazılarında betimleyici, öyküleyici ve açıklayıcı anlatım biçimlerinden yararlanır.
- Örnekleme, karşılaştırma ve sayısal veriler kullanma da gezi yazılarında kullanılır.
- Gezilen yerin tarihi, coğrafi, mimari özellikleri vurgulanmaktadır.
- Gezi yazısında anlatılanlar gerçektir, hayal ürünlerine yer verilmez.
- Gezi yazıları öznel, gözlem bu yazı türünde önemlidir.
- Genellikle kronolojik bir sıra izlenir.

8. Aşağıdaki sözcükleri tablodaki başlıklara göre inceleyiniz.

	Yapım Ekleri	Çekim Ekleri	Kökünü Türü	Yapısı
biçimle-rinden	-im	-ler-i-n-den	biç- fiil (eylem)	türemiş
gelecek-lerdi	---	ecek-ler-di	gel- fiil (eylem)	basit
uyanama-maya	-an, -ma	-ma, -a	uyu- fiil (eylem)	birleşik
anlatılan-ları	-la-t-ıl-an	-lar-ı	an- isim (ad)	türemiş

9. Aşağıdaki şiirlerin türlerini altına nedenleriyle yazınız.

Şu dağları kara duman bürüdü
Üç yüz atlı, beş yüz yayan yürüdü
Sarı Zeybek bu dünyada bir idi
Yazık olsun Telli doru şanına

Şiir Türü:

Koçaklama-epik

Nedeni:

Şiirde yiğitlik, kahramanlık dile getirilmiştir.

Dağda dolaşırken yakma kandili
Fersiz gözlerimi dağlama gurbet
Ne söylemez, akan suların dili
Sessizlik içinde çağlama gurbet

Şiir Türü:

Güzelleme-lirik

Nedeni:

Gurbet konusu işlenmiştir.

Söylersin de söz içinde şaşmazsın
Helali haramı yersin seçmezsin
Nasibin kesilir de sular içmezsin
Akar çaylar senin olsa ne fayda

Şiir Türü:

Taşlama-satirik şiir

Nedeni:

Toplumun aksayan yanını eleştirmiştir.

10. Karac'oğlan der ki çile çekilmez

Hozan tarlalara sümbül ekilmez
Sak yabancı ile başa çıkılmaz
İçinden sıdk ile yanan olmalı

Aşağıdaki boşlukları bu dizelere göre doldurunuz.

Nazım birimi: Dörtlük

Ölçüsü: 11'li hece ölçüsü

Durakları: 6+5

Uyakları: "-k" yarım uyak

Uyak düzeni: "aaab" düz uyak

Geleneği: Halk şiiri

Yazılı Sınav - 2

1, 2 ve 3. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

İki yaşından beri hastaydı. Karnı korkunç bir surette şişmiş, kolları, başı iskelet gibi kurumuştü. Ailesi son derece fakirdi. Evde ondan başka dört çocuk daha vardı. Buna rağmen ilk hastalandığı zaman onu ihmal etmemişler, aylarca Gureba Hastanelerine, dispenserlere, eczanelere, hasılı, bedava veya ucuz hasta bakılan bütün yerlere taşımışlardı. Fakat, neticede hiçbirinden bir fayda gelmediğini, bütün emeklerin ve ilaç paralarının boşa gittiğini göreyerek onu kendi hâline bırakmışlardı. Ötekiler de evlattı. Bunu kurtaracağız diye sapaşağlam dört çocuğu ziyan etmekte mana yoktu. Ne yapsınlar, bunun da alın yazısı böyle imiş! Bu hâlde yaşayacağı kadar yaşardı. Veyahut da belki günün birinde iyi olurdu. İnsan denen mahlukun bugünden yarına ne olacağına dair kimsenin bir şey bildiği yoktu ki... Babanın para vermeden reyini almak için günlerce hastane kapısında beklediği bir büyük doktor ayak üstü:

— İlaçtan fayda beklemeyin, demişti, mümkün olduğu kadar çok güneş aldırırınız, Allah'ın âlâ olduğu kadar da bol ve bedava bir ilacı...

Fakat belaya bakın ki bu fakir mahallede bu ilaç da doktorun zannettiği kadar bol ve bedava değildi.

Reşat Nuri Güntekin, *Tanrı Misafiri*

1. Hikâyede anlatılan sağlık hizmetlerine erişim sorunları, günümüz toplumunda da görülebilir mi? Bu konuda neler yapılabilir?

Günümüzde de maddi durumu yetersiz olan birçok aile, sağlık hizmetlerine erişim konusunda benzer zorluklar yaşamaktadır. Bu sorunların çözümü için sosyal devlet anlayışıyla hareket ederek sağlık hizmetlerinin herkes için erişilebilir ve ücretsiz hâle getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, sağlık sisteminin eşitlikçi ve kapsayıcı olması önemlidir.

2. Sızce ailenin yaptığı fedakârlıklar, toplumsal ve bireysel ahlaki değerler açısından nasıl değerlendirilmelidir?

Ailenin yaptığı fedakârlıklar, çaresizlik içinde alınan zor kararlar olarak değerlendirilebilir. Toplumsal ahlaki değerler açısından, toplumun zayıf ve yardıma muhtaç bireylerine destek olması beklenirken, bireysel ahlaki değerler açısından ailenin kendi çocukları için gösterdiği çaba ve fedakârlık övgüye değerlidir. Bu durum, toplumun daha duyarlı ve destekleyici olması gerektiğini de göstermektedir.

3. Bu hikâyeyi anlatan bir kısa film çekmek isteseyiz hangi sahnelere yer verirdiniz? Kısaca senaryoyu anlatınız.

Filmde ilk olarak ailenin yaşadığı fakir mahallenin betimlendiği sahnelerle başlanır. Çocuğun hastalığının ilerleyişi, ailenin çocuğu hastanelere taşımaya ve doktorlarla olan görüşmeleri gösterilir. Ailenin çaresizlik içinde çocuklarını kendi hâline bırakma kararı aldığı dramatik bir sahneyle devam edilir. Son olarak güneşli günlerde çocuğun dışarıda vakit geçirmeye çalıştığı fakat fakir mahallede bile yeterince güneş göremediği sahnelerle son bulur.

4, 5 ve 6. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Süphan Dağı

Adilcevaz Kalesi'nin kuzeyinde göğe yükselmiş bir dağdır. Filozof Batlamyos'un dediğine göre yeryüzündeki kırk sekiz büyük dağdan biri de budur. Bu dağın en yüksek tepesine her sene Türkmenler, Çekvani, Zaza, Zibari, Pesani ve Kargari halkı yüzbinlerce hayvanı ile çıkıp yayla faslı yaparlar. Bu dağda otlayan hayvanların çoğu çifte kuzulardır. Şöyle garip bir şey oldu: Adilcevaz ihtiyarları yakın bir zamanda bir batında yedi çocuk doğduğunu gördük, diye söylediler. Ben buna güvenmeyerek Allah'ın âdeti böyle değildir diye karşı çıktım. Hemen Savurioğlu, Dizdaroğlu, Meymendioğlu adındaki ihtiyarlarla mahkemeye vardık. Kadı Hamit Efendi'ye bir kuruş vererek "Canım efendi! Sultan Süleyman Han zamanında Zâl Paşa sicillerine bakın." diye rica ettik. Derhâl Adilcevaz Kalesi hazinesinden Zâl Paşa'nın "Ol asırda Süphan Dağı yaylasında Movul Secah adında bir adamın karısı dokuz ay on günde bir batında bir saat içinde kırk çocuk doğurup yirmisi kız yirmisi oğlan olmak üzere" diye Süleyman Han'a böylece arz ettiğini ve 943 tarihiyle sicilde kayıtlı olduğunu gördük.

Seyahatname

4. Bu metindeki toplumsal ve kültürel değerler nelerdir? Nasıl bir coğrafi ve kültürel ortamda geçtiğini düşünüyorsunuz?

Metindeki toplumsal ve kültürel değerler, yayla hayatının önemi, toplulukların bir araya gelerek birlikte faaliyetlerde bulunması ve geleneksel inançların etkisi gibi unsurları içerir. Coğrafi ve kültürel ortam, dağlık bir bölgede geçmektedir ve bölgenin iklimi ve doğal kaynakları yaşam tarzını etkilemektedir.

5. Adilcevaz ihtiyarlarının iddiası nedir ve bu iddiayı reddeden kişinin nedenleri neler olabilir?

Adilcevaz ihtiyarlarının iddiası, yakın zamanda bir batında yedi çocuğun doğduğunu iddia etmeleridir. Bu iddiaya karşı çıkan kişi, bu kadar olağanüstü bir olayın gerçekleşmesinin mümkün olmadığını düşünmektedir.

6. Bu metin kimin eserinden alınmıştır? Bu eserin edebiyatımızdaki önemi nedir, açıklayınız.

Evliya Çelebi'ye ait olan 10 ciltlik Seyahatname, Evliya Çelebi'nin gezdiği ve gördüğü memleketler hakkında oldukça önemli bilgiler içermektedir. Eser bu yönden Türk kültür tarihi, Türk edebiyatı ve gezi yazısı açısından önemli bir yere sahiptir.

7. Ah (,) bu ilk yazıyı yazan adam (/) Bu ilk vesikayı bulsam bir çok şey öğrene bilirdim (,) Acaba iki kişi oturup Bir takım remizler mi düşündüler (?) Eğlence için mi bu işi yapdılar yoksa birinin bir derdi mi vardı (?) İlk yazı bir erkekten mi kadına yazıldı yoksa kadından mı erkeğe? Bana öyle geliyorki ayrı iki cins insan tarafından bir yazı öteki-ne gönderildi. Bu bir mektup muydu yoksa bir şiir miydi? Galiba resimdi (,) Hem şiir hem resim hem mektuptu. İki dudak resmi mi vardı? Yoksa iki kol birbirine mi sarılmıştı? İki işaretten mi ibaretti? Yoksa (") Gel kızım (/) (") demek için uzun saçlı bir kadına bir adım mı attırıyor (,) bir küçük kulübeyi mi işaret ediyordu? Küçük küçük çocuklar mı yapmıştı?

a) Bu parçada yay ayrıçlarla boş bırakılan yerlere hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

b) Bu parçada yazımı yanlış sözcüklerin altlarını çizerek doğrularını yazınız.

birçok, öğrenebilirdim, birtakım, yaptılar, geliyor ki

8. Düzlüğün ortasında, ıssız bir yolun üzerinde yapayalnız-dık. Türkü çağırmak şöyle dursun, konuşamıyorduk bile. Bütün gücümüzü sığağa karşı koymak için toplamaştık. Derken otomobilin lastiği patladı. Yedek lastik yokmuş, kaynak da yokmuş. Ufukta görülen çiftliğe en azından beş kilometre yol vardı.

Bu parçada altı çizili sözcükleri kökünü, ekini ayırıp aldığı ekleri, eklerin işlevlerini, sözcüğün yapısını, sözcüğün kökünün türünü yazınız.

- *Yapa-yalın-ız-di-k: yalın, ad kökü; -ız, yapım eki; -dı, ek-fiil; -k, 1. çoğul eki türemiş sözcük*
- *Güc-ümüz-ü: güç, ad kökü; -ümüz, 1. çoğul iyelik eki; -ü, belirtme durum eki basit sözcük*
- *Top-la-mış-tı-k: top, ad kökü; -la, yapım eki; -mış, duyulan geçmiş zaman kipi; -tı, ek-fiil; -k 1. çoğul kişi eki türemiş sözcük*
- *Çift-liğ-e: çift, ad kökü; -lik, yapım eki; -e, yönelme durum eki türemiş sözcük*

9. Aşağıdaki kutucuklarda nazım biçimleri, türleri ve şiir türleri ünitesi ile ilgili soruların cevapları bulunmaktadır. Buna göre kutucuklarda yer alan harfleri boş bırakılan yerlere yazarak soruları cevaplayınız.

(Soruların birden fazla cevabı olabileceğini göz önünde bulundurunuz.)

A	B	C	D	E
rubai	münacat	koşma	devriye	terzarima
F	G	H	I	İ
triyole	taşlama	kaside	varsağı	mesnevi
J	K	L	M	N
türkü	ağıt	şathiye	sagu	koşuk

- a. Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi ya da hangileri halk edebiyatının nazım türlerindedir? (*D, G, K, L*)
- b. Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi ya da hangileri divan edebiyatında kullanılan nazım biçimleridir? (*A, H, İ*)
- c. Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi ya da hangileri İslamiyet'in Kabulünden Önceki Türk Edebiyatı'nın Sözlü Dönemi'ne aittir? (*M, N*)
- d. Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangisi ya da hangileri anonim ve âşık halk edebiyatı ürünlerindedir? (*C, G, I, J, K*)
- e. Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangileri Batı edebiyatı nazım biçimlerindedir? (*E, F*)
- f. Yukarıda harf ile gösterilen kutucuklardan hangileri divan edebiyatı nazım türlerindedir? (*B*)

10. Ormanda büyüyen adam azgını
Çarşıda pazarda insan beğenmez.
Medrese kaçkını, softa bozgunu
Selam vermeye devrişan beğenmez.

Kazak Abdal

Aşağıdaki boşlukları bu dizelere göre doldurunuz.

Nazım birimi: *Dörtlük*

Ölçüsü: *11'li hece ölçüsü*

Uyakları: *"-an" tam uyak, "-z" yarım uyak*

Uyak düzeni: *"abab" çapraz uyak*

Redif: *"beğenmez", "-gını"*

Geleneği: *Halk şiiri*

Yazılı Sınav - 3

Portakal

Bir saatten beri dümen vardiyası tutan vinççi İsmail, bacakları bir arşın kadar birbirinden ayrı, çıplak ayakları deve tabanı gibi sımsıkı güverteye, elleri dümene, gözleri limana yapışmış, hiç kıvıldamadan duruyordu. Görenler onun sanki nefesi kesilmiş bir hâlde çok mühim bir hadiseyi, mesela karşıda taş evlerinin camları parlayan şehrin bir infilakla uçvermesini yahut denizden büyük bir canavar çıkıp gemiyi birden yutuvermesini beklediğini sanırlardı.

Hâlbuki hiç de böyle büyük şeyler düşündüğü yoktu. O İstanbul'da, Beşiktaş'ın arka mahallelerinden birinde bıraktığı minimini bir şeyi, on beş gün evvel, bu son sefere çıkacakları gün doğan oğlunu düşünüyordu.

Ona, geçen sene Şile taraflarından İstanbul'a motörle mangal kömürü getirirken boğulan babası Musa Kaptan'ın adını koymuştu. Şimdi kendi kendine, ağzını kıvıldatmadan mırıldanıyordu:

- Musa Denizer!.. Musa Denizer!

Sabahattin Ali, *Sırça Köşk*

1. Alttaki tabloyu yukarıdaki metne göre doldurunuz.

Anlatıcı	Bakış Açısı	Anlatım Teknikleri
3. tekil kişi	Hâkim (İlahi-Tanrısal)	Öyküleme Betimleme

Mekân	Kişiler
Gemi güvertesi İstanbul Beşiktaş Şile	İsmail Musa Kaptan Musa Denizer

2. Maman () bana günaydın dedikten sonra başımı ellerinin arasına alıp geriye doğru itti () dikkatle yüzüme bakarak () () Ağladın mı sen bugün () dedi. Yanıt vermiyordum () Gözlerimden öptü ve Almanca () () Niçin ağladın () diye sordu. Bizimle arkadaşça konuştuğu zamanlar çok iyi bildiği bu dili kullanırdı ()

Tolstoy, *Çocukluk*

Yukarıdaki metinde yay ayraçla boş bırakılmış yerlere hangi noktalama işaretleri getirilmelidir?

(.) (:) (:) (,) (,) (,) (,) (,) (,) (,)

3. ve 4. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

İlk Gün

Tuna üzerindeki köprülerden birinden karşıya, Buda'ya geçtik. Öğleye kadar dolaştık orada. Öğle yemeğimizi Tuna'ya bakan bir lokantada yemek istiyorduk. Önümüze gelene böyle bir lokantayı nerede bulacağımızı soruyor fakat hep yabancı dil bilmeyenlerle karşılaştığımız için derdimizi bir türlü anlatamıyorduk. Sonunda özel arabaları ile pazar tatili yapmaya giden bir aile, çat pat bir İngilizce ile isteğimizi anladılar, gidecekleri yere gecikmeleri pahasına bizi arabaları ile Otel Duna'nın lokantasına bıraktılar. Garson Türk olduğumuzu anlayınca masamıza bir Türk bayrağı koydu ve bize harikulade Macar yemekleri getirdi. Harikulade diyorum, gerçekten de Macar mutfağı çok zengindir. Öylesine ki kolay yemek seçemezsiniz, aklınız öteki yemeklerde kalır. Öğleden sonra Judith bizi otelden aldı ve Ulusal Galeriye götürdü. Peşte, müzeleri bakımından çok zengindir. Ulusal Müze, Güzel Sanatlar Müzesi, Etnografya Müzesi, Uygulama Sanatları Müzesi, Doğu Asya Sanatları Müzesi, Petöfi Müzesi ve Ulusal Galeri. Ulusal Galeri'de Rönesans ve Barok sanatı ürünlerinden başka ve özellikle çağdaş Macar sanatının yapıtları toplanmıştır.

Melih Cevdet Anday, *Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan*

3. Bu metnin türü nedir? Bu türün hangi özelliklerini metinde buldunuz, sıralayınız.

Metnin türü gezi yazısıdır.

- Metinde betimleyici, öyküleyici ve açıklayıcı anlatım biçimlerinden yararlanılmıştır.
- Örnekleme ve karşılaştırma kullanılmıştır.
- Macaristan'ın yemekleri ve müzeleri hakkında bilgi verilmiştir.
- Macaristan ile ilgili anlatılanlar gerçektir, hayal ürünlerine yer verilmemiştir.
- Metinde öznellik hâkimdir, gözlem gücü ön planda tutulmuştur.
- Olaylar, kronolojik sırayla verilmiştir.

4. Yazar, Macaristan'da yaşadıkları deneyimlerden hangilerinin en çok etkileyici olduğunu düşünüyor ve bu deneyimlerin kişisel gelişimi üzerindeki etkileri nelerdir?

Yazarın en etkileyici bulunduğu deneyimlerden biri, yerel olarak yaşadığı yemek deneyimi olabilir. Bu deneyim, yerel kültüre doğrudan temasın desteklenmesi sağlamış olabilir ve yerel halkla daha yakın bir bağ kurmaya yardımcı olabilir. Bu tür deneyimler, seyahat ederken insanların daha açık ve ilişkili hissetmelerini sağlayabilir, bu da kişisel gelişimlerine olumlu katkı sağlar.

5. Alır yürür sıcak mavisî gökyüzünün
Kuşlar döner uzun yağmurlardan sonra bir gün
Bir yer sızlar yanar içinde büsbütün
Her şeye rağmen ellerin üşür
Üşürse beni unutma

Alttaki tabloyu yukarıdaki dizelere göre doldurunuz.

Kökü fiil olanlar	Ad durum eki alanlar
<i>alır, yürür, döner, yağmurlardan, yanar, üşür, üşürse, unutma</i>	<i>gökyüzünün, yağmurlardan, içinde, şeye, ellerin, beni</i>

Türemiş sözcük	Basit yapı ad	İyelik eki alanlar
<i>yağmurlardan, uzun, sızlar</i>	<i>mavisî, kuşlar, bir, gün, yer, içinde, her, şeye, rağmen, ellerin, beni</i>	<i>mavisî, gökyüzünün, içinde, ellerin</i>

6. Hiç bir şeyin eskimesine fırsat tanımayan, herşeyi durmacasına yeniliyen yağlıboya kokuyordu heryan. Tertemiz avlu, parke kaplı bir salonu andırıyordu. Evin merdivenlerine yanaşan arabadan çevik ama saygılı bir tavırla inen Çiçikov, gelişinin generale bildirilmesini istedi, onu doğruca generalin çalışma odasına aldılar.

General yapı bir adamdı ve bu Çiçikov'u şaşırttı. Ahu dudu rengi, siyaha çalan koyu kırmızı bir röpdöşambr giymişti üzerine. Aydınlık, yiğit bir yüzü, hafif ağarmış uzun bıyık ve favorileri vardı. Saçları kısa, hele ensesin de büs bütün kısa kesilmişdi.

Alttaki tabloyu yukarıdaki metne göre doldurunuz.

Yazımı yanlış sözcükler	Sözcüklerin doğru yazımı
<i>Hiç bir, herşeyi, yeniliyen, yağlıboya, heryan, Ahu dudu, röpdöşambr, ensesin de, büs bütün, kesilmişdi</i>	<i>Hiçbir, her şeyi, yenileyen, yağlıboya, her yan, Ahududu, ropdöşambr, ensesinde, büsbütün, kesilmişti</i>

7. Söz ola kese savaşı söz ola yitire başı
Söz ola ağılı aşı bal ile yağ ede bir söz

Yunus Emre'ye ait bu beyitten ne anladınız, açıklayınız.

Bu dizeler, sözün gücünü vurgulamaktadır. Kimi zaman etkili bir sözün bir savaşı bitirebileceğini kimi zamansa sarfedilen bir sözün bizi ölüme götüreceği düzeyde olabileceğini ifade ediyor. İkinci dizede de yine aynı şekilde güzel söylenmiş bir sözün zehirli bir yiyeceği de (mecazen) yağ ile bal edebileceği söylenmiştir. Yani bu dizelerde sözün gücüne dikkat çekilmiştir.

8. **Şarkı**

Cümle yâran sana uşşâk olduğun bilmez misin
Cümlenin tâkatleri tâk olduğun bilmez misin
Şimdi âlem sana müştâk olduğun bilmez misin
İydidir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum
Nedim

Bu dizelerin hangi şiir geleneğine ait olduğunu gerekçeleriyle açıklayınız.

Bu dizeler, Nedim'in şarkı nazım biçiminden alınmıştır. Öncelikle Nedim divan edebiyatının önemli şairlerindedir. Şarkı nazım biçimi de divan edebiyatına Türk şairlerinin kazandırdığı bir biçimdir. Ayrıca dizeler aruz ölçüsüyle ve çoğunlukla Arapça-Farsça sözcüklerle yazılmıştır. Tüm bu veriler, bu dizelerin divan şiiri geleneğine ait olduğunu gösteriyor.

9. Kardır yağın üstümüze geceden,
Yağmurlu, karanlık bir düşünceden,
Ormanın uğultusuyla birlikte
Ve dörtnala dümdüz bir mavilikte
Kar yağıyor üstümüze, inceden.

Bu bendin uyaklarını, redifini ve ölçüsünü bulunuz.

Uyak: "-ce" tam uyak

Redif: "-den, -likte"

Ölçü: 11'li hece ölçüsü

10. Uçun kuşlar uçun doğduğum yere
Şimdi dağlarında mor sümbül vardır
dizeleriyle

- I. bir serin dere
II. dikenler içinde
III. sarı gül vardır
IV. ormanlar koynunda

yine bu dörtlüğün devamı olan bu sözlerin tümünü kullanarak "çapraz uyak" düzeninde anlamlı bir dörtlük kurmak istesek bu dörtlük nasıl olmalıdır? Dörtlüğün yeniden yazınız.

Uçun kuşlar uçun doğduğum yere -a

Şimdi dağlarında mor sümbül vardır -b

Ormanlar koynunda bir serin dere -a

Dikenler içinde sarı gül vardır -b